

Työväenkulttuuri muuttui kapinasta perinnetoiminnaksi?

■ ■ Näkökulma ■ ■

Olin paikalla, kun ohjaaja Jouko Turha maahan kultaan käsitettä teatteriohjelmaa aloitteleville opiskelijoille. ”Juoskaa kadunkulmaan ja katsokaa ympärillenne, siinä te näette mitä kulttuuri on.” Ja Turkan opiskelijathan juoksivat, hiki päässä ja verenmaku suussa kouluun ja koulusta kotiin. ”Teidän on juostava, että ymmärrätte kuinka tuolla ihmiset tekevät työtä hikipäässä”.

Dramaturgiopiskelijalle havainnointi kadunkulmassa oli varteenotettava neuvo, vaikka kirjailijastakin sanotaan, ettei hänen tarvitse ketään murhata voidakseen kirjoittaa dekkarin.

Näemme kaiken olennaisen kulttuuristamme ympärillämme. Vauraus, yltäkylläisyys, hauskuus, pahuus, köyhyys, syrjäänvetäytyminen ovat läsnä ja näkyvissä.

Xxx

Sulje silmät ja uinahda, taistelo suo vuotta! Sosialistiksi vartuthan, äitisi siihen luottaa! Opettaja, kirjailija ja poliitikko Hilja Pärssisen kirjoittama Proletaarilapsen kehtolaulu (1913) kuvaa työväenliikkeen nousua. Tutkija Kati Launis määrittelee tämän runon työväenkirjallisuudeksi: ”Se on poliittisesti sitoutunut runo, joka tähtää yhteiskunnan muutokseen ja ajaa työväen ja sosialismin asiaa. Sen kirjoittaja on aikanaan tunnettu ja laajalti luettu työväenliikkeen kirjailija. Kokoelma *Musta virta*, josta runo on peräisin, on kustannettu työväen omassa kustantamossa. Myös runon lukijakunta koostui oletettavasti pääosin työväestä.” (Kiiltomato 4.5.2010)

Mutta mitä on tämä päivänä työväenkirjallisuus? Punapäöman kustantamoja ei enää ole ja työväenlehdistö tekohengittä. Harva kirjailija esittelee itsensä työväenkirjailijaksi. Työväenkulttuurikin on unohtunut kaikessa hiljaisuudessa arkistojen hyllyille. Jo pelkästään työläinen kalskahtaa vanhahtavalta.

Kulttuuritoiminnot tukivat aikoinaan nousevan työväenliikkeen pyrkimyksiä ja vahvistivat yhtenäisyyttä. Kulttuurilla on myös välinearvoa. Vielä tänä päivänäkin yhtenäisyydestä saa aistimuksen vappuna. Kadoksissa ollut työväen tyttö kuoriutuu esiin ja sanat naurattavat ja yhdistävät, kun mielessä pyörii Sipilän porvarihallitus.

Syyskuun ensimmäisenä päivänä [Työväenmuseo Werstaalla Tampereella järjestetään Työväenkirjallisuuden päivä](#). Kirjallisuutta ja kulttuuria pohditaan päivän mittaan. Työväenkirjaston Ystävät ja Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura pitävät myös esillä työväenkirjallisuutta ja -kulttuuria. Ne tekevät merkittävää työtä ja pitkälti vapaaehtoisvoimin. Mutta mitä kertoo työväenkulttuurista, kun sen vaalijoita ovat perinnelaitokset?

Työväenkulttuuri syntyi vastapainoksi porvarilliselle valtakulttuurille. Onko nykyisillä valtakulttuuria kyseenalaistavilla alakulttuureilla mitään kosketuspintaa vasemmistolaisiin laitoksiin tai puolueisiin? Tunnettu poliitikko käy Flow-festivaaleilla, mutta roikkuuko monikaan poliittista uraa tekevä Nosturin illoissa?

Xxx

On helteisen heinäkuun lauantai-illan prime time, tuhansia ihmisiä katsomassa, ja ihana hääpari vihitään tapahtuman päälavalla. Se on herkkä hetki, kuten vihkiminen on aina. Ja Työväen Musiikitapahtuman yleisö Valkeakoskella on aidosti liikuttunut, ainakin osa.

Halukkaita vihille on ollut valinnaksi asti, kertoi tapahtumaa pyörittävä toiminnanjohtaja **Marianne Haapoja**. Miksipä ei olisi. Lähes joka tv-kanavalla on hääpukuohjelmia laihoille ja lihaville, paratiisisaariohjelmia seikkailua etsiville, sopivaa viihdettä jokaiselle elämäntilanteen mukaisesti. Lisäksi kuvaamme avoimesti elämäämme somekanavissa. Kynnys lähteä julkisuuteen on alentunut.

Miksei tavallinen duunaripari voi mennä vihille maan ainoassa valtakunnallisessa työväelle suunnatussa kulttuuritapahtumassa? Totta kai voi. Yhtä lailla on oikeutettua miettiä mitä on tapahtunut työväelle ja työväenkulttuurille.

Työväenkulttuuri ei ole vain punaorpojen lauluja. Epäkohtiakin voi käsitellä hauskesti ja loukkaamatta ketään. Työväenkulttuuriin on aina kuulunut rillumarei-meininki. Muusikko **Tipi Tuovinen** tekee **Lönnotin** tavoin tärkeää työtä, kun kerää [vanhoja kisälli- ja työväenlauluja talteen](#).

Suomalaissiirtolaiset veivät tämänkin Amerikkaan asti. He perustivat IWW-ammattiyhdistysliikkeeseen vahvan laulavan solun, jonka lauluja [rap-artisti Paleface ja musiikintutkija Saijaleena Rantanen ovat tuoneet Suomeen](#).

Laulu raikasi ja työväenkirjallisuus sai lukijoita, kunnes tuli televisio ja muita virikkeitä. Työväestön olot kohenivat ja vaikka vapaa-aika lisääntyi, työväentalot tyhjenivät.

Xxx

Työväenkulttuurin uudistuminen tarvitsee muutakin kuin tosiveeetarinoita. Tarvitaan havainnointia kadunkulmissa ja toreilla, enemmän tarinoita ympäröivästä todellisuudesta, enemmän kyseenalaistavaa puhetta ja laulua.

Missä ovat tämän päivän työväenkirjailijat ja yhteiskunnalliset laulut? Eikö palkansaajaliike ja poliittinen vasemmisto muista, mikä voima kulttuurilla on ollut liikkeiden sisäisessä rakentamisessa? Puolue, joka unohtaa perustastaan kulttuurin ja sivistyksen, seisoo savijaloilla. Maailman muuttamiseen tarvitaan monenlaisia osajia.

Kuka pukee pekkapoudan säävaroitukset sanoituksiksi? Ilmastonmuutoksessa luulisi olevan aihetta laululiikkeeksi asti yhtä lailla kuin Vietnamin sodassa aikanaan rauhanliikkeelle.

Sipilän hallitus on heittänyt ajankohtaisia koppeja kolmen vuoden ajan, mutta missä ovat tämän päivän räävittömät kisällilaulut, ärsyttävät teatterivallankumoukselliset ja rienaavat elokuvantekijät? Onko tekijöistä ja katsojista tullut liian mukavuudenhaluisia?

Xxx

Uusi teatterisukupolvi on kaivanut Turkan haudasta. Ristiriitoja herättänyt persoona antaa edelleen aiheen tarinoille. Eloojjääneet tarvitsevat sitä.

Kun poliitikot ilmestyvät turkkalaisittain kadunkulmiin ja toreille vaalien lähestyessä, kannattaa pitää silmät ja mieli avoimina, eikä käpertyä omaan kuplaansa kahvia juomaan. Selviää sekin kenen lauluja lauletaan tänä päivänä.